viimane asjaolu vastab praegu meie juures tähelepandavale vabade rahasummade puudusele, mis tublisti on vähendanud tööstuse käibekapitale ja kaasa toonud kõik sellest järgnevad tulemused, nimelt: võimaluse puudus ladusse töötamiseks ja võimatus otsida ning sisse töötada müügiturge. Lühidalt, kuigi Tartul on olemas täiel määral kõik, mida on harjutud nimetama tööstuslikuks valmistusaparaadiks, avaldab ta siiski suuremal määral kõrgeväärtuslikku käsitööstuslikku kui puhttööstuslikku tegevust sõna otsekoheses mõttes. — Kui peatuda sel vaatekohal, seletuks meile osalt suurtööstuse suhtelise viljakuse mitte väga kõrge määr[1]), kesk- ja väiketööstusega võrreldes. Samuti oleks siis ka arusaadav meie poolt ilmestatud nõrgalt arenenud tegevus õpilaste, tulevaste õppinud tööliste ettevalmistamise suhtes suurtööstuslikes ettevõtteis, võrreldes väiketööstusega.

Mil määral mõjub meie kaubandusse see peamise tähtsusega küsimus igasuguste tulunduslikkude vahekordade arenemises, — käibekapitalide nappus? Kasutades samu viise, mis tööstusegi käsitlemisel, on siin raskem jälgida seda küsimust. Raskem sellepärast, et kaubanduslikus tegevuses pole niisuguseid püsima jäänud, otsekui kivistunud kapitalivorme, nagu investeeritud kapital, s. t. kapital, mis mahutatud sisseseadesse ja isegi kinnisvaradesse. Kuid juba üksi see asjaolu, et meie kaubandusaparaat rahuldab 85,7% ulatuses oma linna elanikkude tarvidusi, kõneleb sellest, et meie uuring ei ilmesta suuremõõdulist kaubandust. Nagu seda ära märkis prof. Stieda, oli meie linnas juba vanasti hästi arenenud trükitööstus. Nüüdki näeme, et 7,7% meie raamatu-, noodi- jne. kaupluste kaubakäibeist leiavad müügikohta väljaspool Tartu maakonna piire ja 1% isegi välismaal. Siiski leiame oma kaubanduskäivete raskuspunktis toidu-, joogi- jne. ainete kauplused; teisel kohal, peaaegu 6 korda vähema kaubakäibega, asuvad keemiasaaduste- ja rohukauplused; muude eriharude käibed on veelgi tunduvalt vähemad.

Sellest näeme, et meie uuringu andmeil kujunenud Tartu tööstusliku ja kaubandusliku tegevuse pilt kõneleb neist oludest, milledes on sunnitud praegu teostuma see tegevus ja mida tulunduslikus kirjanduses nimetatakse tulundusekriisiks. Tõelikult on meil teada, et selline tulundusekriis oli levinud tol ajal üle kogu riigi ja et samasuguse, kui mitte veelgi suurema kriisi tähe all möödub paljude Euroopa riikide tulunduslik elu. Need on ilmasõja tagajärjed, millede raskusi kannavad nii võitjad kui ka võidetud riigid.

1) Ühe töölise kohta arvatult.

Tartu, lk. 532